

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Факультет психології
Кафедра загальної психології та патопсихології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. проректора з науково-педагогічної роботи

_____ О.В. Верба

“5” вересня 2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП 5.1.1в Психологія суїцидальної поведінки

(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальності _____

053 - Психологія

(шифр і назва напрямку підготовки)

факультет/центр _____

Психології/ Центр заочної та вечірньої форм навчання

(назва факультету/центру)

Дніпро – 2017 рік

Робоча програма навчальної дисципліни Психологія суїцидальної поведінки розроблена для студентів спеціальності: 053 – Психологія
“29”. 08. 2017 р. – 13 с.

Розробник: д.психол.н., проф. Аршава І.Ф.,
к.психол.н., доц.. Корнієнко В.В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної психології та патопсихології
Протокол № 1 від “29”. 08. 2017 р.

Завідувач кафедри загальної психології та патопсихології

_____ (І.Ф. Аршава)
(підпис) (прізвище та ініціали)
“29”. 08. 2017 р.

Схвалено науково-методичною комісією за спеціальністю _____ 053 - Психологія
(шифр, назва)

Протокол № 1 від “29”. 08. 2017 р.

Голова _____ (Е.Л. Носенко)
(підпис) (прізвище та ініціали)
“29”. 08. 2017 р.

Схвалено Вченою радою факультету _____ психології
(назва)

Протокол № 12 від “27”. 06. 2017 р.

Голова _____ (Д.С. Волков)
(підпис) (прізвище та ініціали)
“27”. 06. 2017 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: 6,0	Галузь знань 05 соціальні та поведінкові науки	Нормативна	
	Спеціальність 053-Психологія		
Модулів 1	Другий (магістерський) рівень вищої освіти	Рік підготовки:	
Змістових модулів 3		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання ____ - ____ (к-ть годин)		Семестр	
Загальна кількість годин -		2-й	1,2-й
денна		Лекції	
заочна		36 год.	1 сем- 6 год. 2 сем – 0 год.
180		Практичні, семінарські	
90		18 год.	1 сем- 4 год. 2 сем – 0 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 3 самостійної роботи студента 7		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		126 год.	1 сем- 30 год. 2 сем – 50 год.
		Індивідуальні завдання:	
		кпр	кпр
		Вид контролю:	
екзамен	6 сем -екзамен		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
 для денної форми навчання – 1/2
 для заочної форми навчання – 1/8

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: поглиблення і вдосконалення психологічних технік та форм роботи необхідних при здійсненні діяльності з категорією суїцидентів.

Завдання: ознайомити студентів з основними принципами та підходами, на яких мають ґрунтуватись психологічна діагностика, консультування, психологічна допомога і корекція осіб з суїцидальною поведінкою, конкретні методи надання першої та віддаленої допомоги суїцидентам.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**

- основні поняття суїцидальної психології; основні механізми становлення аутоагресивної поведінки, види, рівні реакцій на надзвичайну ситуацію, значення сімейного та інтерперсонального контексту при суїцидальній поведінці, особливості прояву суїцидальної поведінки у різних вікових періодах, а також залежно від особистості постраждалого, культурного та соціального контексту;

- психологічними характеристиками та особливостями форм прояву суїцидальної поведінки;

- психічні властивості особистості, яка демонструвала суїцидальну поведінку;

- психопатологічні процеси і стани, що зумовлюють суїцидальну поведінку

уміти:

• обстежувати та надавати психологічні консультації особам, що пережили спроби суїциду;

• проводити групові та індивідуальні психокорекційні заняття з особами, які мали спрбу суїциду.

• грамотно використовувати психологічні знання в роботі з особами

• схильних до суїциду, з метою формування у них базової цінності до

• життя та перспектив майбутнього;

орієнтуватись в рівнях та спектрі проблем, які привели до суїцидальної поведінки;

•

• розпізнавати та визначати психологічні та патопсихологічні особливості особистості з суїцидальними намірами або діями;

• використовувати соціально-психологічні знання в оцінці подій, що призводять до суїцидальних намірів;

• застосовувати окремі методи візуальної психодіагностики.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1.

Змістовий модуль 1. Вступ до дисципліни. Загальнотеоретичні передумови аналізу проблеми суїцидальної поведінки в контексті основних наук про людину.

ТЕМА 1. Медико-біологічні аспекти вивчення суїцидальної поведінки.

Питання про природу самогубства. Патологоанатомічні дослідження самогубства. Фізична природа суїцидального божевілля. Самогубство як психічне захворювання.

ТЕМА 2. Психолого-педагогічні аспекти вивчення суїцидальної поведінки.

Природа аутоагресії та специфічні особливості суїцидентів. Механізми прийняття суїцидального рішення. Психоаналітична теорія до проблеми самогубства. Морально-психологічні та педагогічні аспекти суїцидальної поведінки.

ТЕМА 3. Аналіз досліджень проблеми самогубства у соціологічній науці.

Суїцидальна поведінка як колективне явище. Класифікація самогубства за Е. Дюркгеймом. Інформаційна статистика з проблеми суїциду. Мотиви самогубства як розуміння природи аутоагресії. Дослідження суїцидальної поведінки з моральної та психологічної точок зору.

Змістовий модуль 2. Основні положення теорії суїцидальної поведінки в сучасній загальноосвітній психологічній науці.

ТЕМА 4. Базові підходи до вирішення проблеми суїцидальної поведінки у зарубіжних школах психологічної науки.

Сучасні напрями діяльності суїцидологічної науки. Теорія про єдину природу аутодиструкції й аутоагресії. Аналіз передсмертних послань суїцидентів.

Персонологічний напрям в психології до проблеми самогубства. Потреби особистості та засоби їх задоволення.

ТЕМА 5. Становлення теорії аутоагресії у вітчизняній психологічній науці.

Типологічна схема суїцидальних особливостей (за А.Г. Амбрумовою). Морально-етичні аспекти суїцидальної поведінки (за В.А. Тихоненко). Аксіопсихотерапевтичний вплив на особистість у кризовому стані (за В.П. Ларичевим). Індивідуалізований психокорекційний підхід (за Е.Ю. Собчик). Визначення аутоагресії при афективних реакціях психічно здорових осіб, акцентуованих особистостей та людей із психічними захворюваннями (І.В. Полякової, Л.Г. Смолинського, А.М. Понизовського, А.Б. Ордянської). Аутоагресивна поведінка у осіб із граничними психічними розладами (за А.М. Полєвою).

ТЕМА 6. Соціально-психологічний та епідеміологічний аналіз причин суїцидальної поведінки у сучасному суспільстві.

Самогубство як реакція на соціально-психологічні фактори. Сучасні тенденції розвитку суїцидогенезу в суспільстві. Фактори визначення суїцидальних задумів, намірів, дій. Класифікація видів суїцидальних дій. Тоталітарні секти в формуванні деструктивних дій та аутоагресії особистості. Вікові та інтелектуальні особливості особистостей схильних до суїциду. Культурні складові психології суїцидальної поведінки.

Змістовий модуль 3. Аутоагресивна поведінка особистості: соціально-психологічні детермінанти виникнення, діагностика та профілактика.

ТЕМА 7. Стресогенність життєвих ситуацій.

Кризові життєві ситуації. Визначення стресогенних факторів в житті людини. Ознаки психічної дезадаптації, пов'язані з перенесенням стресовим впливом. Стан дезадаптації, зумовлений деформацією смисложиттєвих орієнтацій.

ТЕМА 8. Візуальна діагностика людини в психічних, психологічних та наркотичних станах змін поведінки схильності до самогубства.

Специфічні поведінкові та психологічні прояви залежних осіб. Візуальна діагностика у зміненому стані (психічному, алкогольному, наркотиків і т. д.). Особливості взаємодії з особами в зміненому стані свідомості. Візуальна діагностика людини, яка знаходиться в передсуїцидальному стані (поведінка, самопочуття, настрої).

ТЕМА 9. Психологічні характеристики потенційного суїцидента.

Типи патологічних характерів та їх особливості при взаємодії. Песимістична установка особистості. Дії щодо нейтралізації спроби самогубства. Роль психолінгвістики в аналізі текстів передсмертних записок.

ТЕМА 10. Суїцидальна поведінка дітей та підлітків.

Механізм самогубства та основні його чинники в дитячому та підлітковому віці. Психологічні особливості контингенту дітей та підлітків з ризиком самогубства.

ТЕМА 11. Діяльність практичного психолога щодо проведення превентивно-профілактичної роботи.

Особливості роботи практичного психолога з суїцидентами. Особливості психологічного консультування суїцидальних клієнтів. Умови ефективної соціально-психологічної профілактики суїцидальної поведінки. Психологічні аспекти превентивної допомоги людям «груп ризику розвитку суїцидальної поведінки».

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		п	л	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Змістовий модуль 1. Вступ до психології суїцидальної поведінки													
Тема 1. Медико-біологічні аспекти вивч. суїцидальної поведінки.	15	3	1			11	6	1					5

Тема 2. Психолого-педагогічні аспекти вивчення суїцидальної поведінки.	15	3	2			10	7		1			6
Тема 3. Аналіз досліджень проблеми самогубства у соціологічній науці.	20	4	2			14	7	1				6
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	<i>50</i>	<i>10</i>	<i>5</i>			<i>35</i>	<i>20</i>	<i>2</i>	<i>1</i>			<i>17</i>
Змістовий модуль 2. Основні положення теорії суїцидальної поведінки в сучасній загальноосвітній соціологічній та психологічній науках												
Тема 4. Базові підходи до вирішення проблеми суїцидальної поведінки у зарубіжних школах психологічної науки.	20	4	2			14	15	1				14
Тема 5. Становлення теорії аутоагресії у вітчизняній психологічній науці.	20	4	2			14	10	1				9
Тема 6. Соціально-психологічний та епідеміологічний аналіз причин суїцидальної поведінки у сучасному суспільстві.	20	4	2			14	10		1			9
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	<i>60</i>	<i>12</i>	<i>6</i>			<i>42</i>	<i>35</i>	<i>2</i>	<i>1</i>			<i>32</i>
Змістовий модуль 3. Аутоагресивна поведінка особистості: соціально-психологічні детермінанти виникнення, діагностика та профілактика												
Тема 7. Стресогенність життєвих ситуацій.	13	4				9	7	1				6
Тема 8. Візуальна діагностика людини в психічних, психологічних та наркотичних станах, які провокують самогубство.	16	4	2			10	7		1			6
Тема 9. Психологічні характеристики потенційного суїцидента.	14	2	2			10	7	1				6
Тема 10. Суїцидальна поведінка дітей та підлітків.	14	2	2			10	7		1			6
Тема 11. Діяльність практичного психолога щодо проведення превентивно-профілактичної роботи.	13	2	1			10	7					7

Разом за змістовим модулем 3	70	14	7			49	35	2	2			31
Усього годин	180	36	18			126	90	6	4			80

5. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Фізична природа суїцидального божевілля. Самогубство як психічне захворювання.	1	1
2.	Психоаналітична теорія до проблеми самогубства. Морально-психологічні та педагогічні аспекти суїцидальної поведінки.	1	
3.	Мотиви самогубства як розуміння природи аутоагресії. Дослідження суїцидальної поведінки з моральної та психологічної точок зору.	2	
4.	Сучасні напрями діяльності суїцидологічної науки. Теорія про єдину природу аутодиструкції й аутоагресії.	2	1
5.	Типологічна схема суїцидальних особливостей (за А.Г. Амбрумовою). Морально-етичні аспекти суїцидальної поведінки (за В.А. Тихоненко).	1	
6.	Класифікація видів суїцидальних дій. Тоталітарні секти в формуванні деструктивних дій та аутоагресії особистості.	2	
7.	Ознаки психічної дезадаптації, пов'язані з перенесеним стресовим впливом. Стан дезадаптації, зумовлений деформацією смисложиттєвих орієнтацій.	2	1
8.	Особливості взаємодії з особами в зміненому стані свідомості. Візуальна діагностика людини, яка знаходиться в пре-суїцидальному стані (поведінка, самопочуття, настрої).	1	
9.	Дії щодо нейтралізації спроби самогубства. Роль психолінгвістики в аналізі текстів передсмертних записок.	2	1
10.	Вікові та інтелектуальні особливості особистостей схильних до суїциду	2	
11.	Психологічні аспекти превентивної допомоги людям «груп ризику розвитку суїцидальної поведінки».	2	
Разом		18	4

6. Темі практичних занять (не передбачено)

7. Лабораторних занять (не передбачено)

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-ть годин		Вид роботи	
		денна	заочна	денна	заочна
1	Загальнотеоретичні передумови аналізу проблеми суїцидальної поведінки в контексті основних наук про людину.	8	6	Усна доповідь	Усна доповідь
2	Природа аутоагресії та специфічні особливості суїцидентів	4	4	Складання опорного конспекту за темою	Складання опорного конспекту за темою
3	Питання про природу самогубства.	8	4		
4	Суїцидальна поведінка як колективне явище	8	4		

5	Визначення аутоагресії при афективних реакціях психічно здорових осіб, акцентуованих особистостей та людей із психічними захворюваннями (І.В. Полякової, Л.Г. Смолинського, А.М. Позизовського, А.Б. Ордянської).	8	4		
6	Психологічні методи роботи зі співзалежністю.	5	4	Складання опорного конспекту за темою	Усна доповідь
7	Визначення стресогенних факторів в житті людини.	10	6		
8	Психогенні розлади як чинник формування суїцидальної поведінки.	10	6	Складання порівняльних таблиць	Підготовка презентації
9	Типи патологічних характерів та їх особливості при взаємодії.	10	6		
10	Дії щодо нейтралізації спроби самогубства.	5	4		
11	Методи роботи зі «Системною дошкою».	5	4	Складання порівняльних таблиць	Підготовка презентації
12	Роль психолінгвістики в аналізі текстів передсмертних записок.	5	4		
13	Теорія систем М.Боуена.	10	6		
14	Песимістична установка особистості	5	6		
15	Патологоанатомічні дослідження самогубства	10	4	Складання опорного конспекту за темою	Усна доповідь
16	Психологічні аспекти превентивної допомоги людям «груп ризику розвитку суїцидальної поведінки».	5	6		
17	Умови ефективної соціально-психологічної профілактики суїцидальної поведінки.	10	4		
Разом		126	80		

9. Індивідуальні завдання

денна форма навчання – кмп (за варіантами)
заочна форма навчання – кнр (за варіантами)

10. Методи навчання

Словесні – лекція, дискусія. Наочні - демонстрація терапевтичних технік, розгляд наочних таблиць.
Практичні - самостійна робота в парах. Проблемні – аналіз проблемних ситуацій.
Інтерактивні – лекції-презентації, групові тренінгові заняття.

11. Методи контролю

Практична контрольна перевірка; Тестовий метод; Програмований метод; Підсумковий (письмова контрольна робота).

12. Розподіл балів, які отримують студенти Денна форма навчання

Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	КМР	Екзамен	Сума
10	20	10	20	40	100

Заочна форма навчання

5 семестр

Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Сума
30	30	40	100

6 семестр

Змістовий модуль 3	КНР	Екзамен	Сума
30	30	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

- Аршава І.Ф. Навчальний посібник до вивчення курсу «Основи суїцидології» / І.Ф. Аршава, Корнієнко В.В. Д.: РВВ ДНУ, 2008. – 16 с
- Е.Л. Носенко, Аршава І.Ф. Сучасні напрямки зарубіжної психології. Психологія особистості: підручник з грифом МОН. – Д.: Вид-во ДНУ. – 2010. – 264 с.
- Аршава І.Ф. Тлумачний словник-довідник із медичної психології [Текст] / І.Ф. Аршава, Г.О. Філіпчева. – Д.: РВВ ДНУ, 2009. – 80 с.
- Методичні рекомендації до вивчення спецкурсу «Основні сучасні напрямки психотерапії» \ Укладач: Аршава І.Ф. – Д.: Р ВВ ДНУ, 2001 – 32с.

14. Рекомендована література

Базова

- Абрумова А.Г. Роль личности в проблеме суицида \ Актуальные проблемы суицидологии: Труды Московского НИИ психиатрии. – Т.3. – М., 1981.
- Суїцидологія: теорія та практика (зб. наук. ст.) За ред. О.М. Морозова, А.Г. Чуприкова. – К.: Видавн. КІВС, 1998.
- Plutchic R., Praag H. Psychosocial Correlates of Suicide and Violence Risk \ VanPraag H., Plutchic R., Apter A. Violence and Suicidality: Perspectives in Clinical and Psychobiological Research. – N.Y.: Brunner // Mazel Publishes, 1990.
- Петровский А.В., Клинико-психологические исследования групповой психотерапии при нервно-психических заболеваниях. – Л., 1979. – 264 с.
- Психотерапевтическая энциклопедия / Под ред. Б.Д. Карвасарского. – С.Пб.: Питер, 2000. – 1024 с.
- Психотерапия: учебник / Под ред. Б.Д. Карвасарского – 2-е изд. – С.Пб.: Питер, 2002. – 672с.

Допоміжна

1. .Исурина Г.Л. Групповые методы психотерапии и психокоррекции // Методы психологической диагностики и коррекции в клинике. – Л., 1983. – 450 с.
2. Карвасарский Б.Д. Психотерапия. – С.Пб.: Питер, 2000. – 544 с.
3. Осипова А.А. Общая психокоррекция: Учебное пособие для студентов вузов. – М.: ТЦ «Сфера», 2001. – 512 с.
4. Витакер К. Полночные размышления семейного психотерапевта М.: Независимая фирма «Класс»; 1998. – 312 с.
5. Маданес К. Стратегическая семейная психотерапия – М.: Независимая фирма «Класс»; 1999 – 272 с.
6. Минухин С. Фишман Ч. Техники семейной терапии. – М.: Независимая фирма «Класс»; 1998. – 304 с.
7. Москаленко В.Д. Созависимость при алкоголизме и наркомании – М.: «Анахарсис», 2002. – 102с.

15. Інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека Дніпропетровського національного університету ім.О.Гончара м.Дніпропетровськ, вул. Казакова, 8.
2. Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека М.Дніпропетровськ, вул.Ю.Савченка, 10 (www.libr.dp.ua)
3. Дніпропетровська центральна міська бібліотека М.Дніпропетровськ, вул.Леніна, 23 (www.library.dp.ua)
4. Електронна бібліотека Національної бібліотеки України ім..В.І.Вернадського (www.nbuv.gov.ua)
5. [http:// nikp.ru /docs](http://nikp.ru/docs)
6. <http://www.psy.msu.ru/links/liter.html>

СТРУКТУРА РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара

Кафедра Загальної психології та патопсихології

Дисципліна Психологія суїцидальної поведінки

Академічні групи ДС- 17м- 1, 2

Навчальний рік 2017-2018 Семестр 2

Елементи контролю модулем:

Модуль	Вид контролю	Кількість завдань	Кількість балів		Тиждень подачі та проведення	
			За одиницю контролю	Всього		
1	Письмова робота	1	10	10	7	8
	Виконання завдань для самостійного опрацювання за темою «Суїцидальна поведінка як колективне явище (на прикладі кіногероїв та літературних героїв)»	2	10	20	9	10
	Виконання завдань для самостійного опрацювання за темою «Прояви суїцидальної поведінки у дітей та підлітків.»	2	5	10	17	18
КМР (за варіантами)				20		
Екзамен				40		
Разом:				100		

Викладач (лектор)

доц. Корнієнко В.В.

Викладач, який проводить практичні заняття

доц. Корнієнко В.В.

Затверджено на засіданні кафедри загальної психології та патопсихології пр. № 1 від 29.08.2017 р.

Завідувач кафедри:

проф. Аршава І.Ф.

СТРУКТУРА РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара

Кафедра Загальної психології та патопсихології

Дисципліна Психологія суїцидальної поведінки

Академічні групи ЗДС- 17м

Навчальний рік 2017-2018

Семестр 1, 2

Елементи контролю за змістовими модулями

Семестр 1

Змістові модулі	Вид контролю	Кількість завдань	Кількість балів		Тиждень подачі та проведення
			За одиницю контролю	Всього	
1-2	Захист звітів за результатами практичних робіт за темою «Патологоанатомічні дослідження самогубства»	3	20	60	
3	Захист звітів за результатами практичних робіт за темою «Теорія систем М.Боуена»	2	20	40	
Усього				100	

Елементи контролю за змістовими модулями

Семестр 2

Змістові модулі	Вид контролю	Кількість завдань	Кількість балів		Тиждень подачі та проведення
			За одиницю контролю	Всього	
3	Виконання завдань для самостійного опрацювання за темою «Дії щодо нейтралізації спроби самогубства»	3	10	30	
КНР (за варіантами)				30	
Екзамен				40	
Усього				100	

Викладач-екзаменатор

доц. Корнієнко В.В.

Викладач, який проводить практичні (семінарські) заняття

доц. Корнієнко В.В.

Затверджено на засіданні кафедри загальної психології та патопсихології пр. № 1 від 29.08.2017 р.

Завідувач кафедри:

проф. Аршава І.Ф.